

แนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Solutions to Flood Problems in the Area of Khuanllang, Hat Yai, Songkhla Province

ทวีศักดิ์ หนูเอียด^{1*}, ศาตรา วงศ์ธนวาส²
Taweesak Nuaid^{1*}, Sarttra Wongthanasu²

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Master of Public Administration student, Department of Local Government, College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand.

² รองศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² Assoc.Prof.Dr., Master of Public Administration student, College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand.

* Corresponding author, E-mail: wongsar@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์น้ำท่วม สาเหตุ และผลกระทบจากน้ำท่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์น้ำท่วมของเทศบาลเมืองควนลังเกิดขึ้นเกือบทุกปี ซึ่งสาเหตุเกิดจากการขยายตัวด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการถมดินปิดกั้นทางน้ำไหล ทำให้เส้นทางเดินน้ำเปลี่ยนไป ส่งผลให้พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองควนลังเป็นพื้นที่รองรับน้ำและเสี่ยงต่อน้ำท่วมทุกปี ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งแนวทางแก้ไขใช้การแก้ปัญหาอุทกภัยของหน่วยงานระดับท้องถิ่นใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ก่อนเกิดภัยพิบัติ ระยะเวลาที่เกิดภาวะฉุกเฉินจากการเกิดภัยพิบัติ การฟื้นฟูในระยะเร่งด่วน และการฟื้นฟูในระยะยาว

คำสำคัญ: ปัญหาน้ำท่วม เทศบาลเมืองควนลัง

Abstract

This research paper is aimed to study the flood situation, causes, and impacts towards the community of Khuanlang Municipality, Hat Yai, Songkhla, and to find the most appropriate and efficient solutions to solve the problems. The semi-structure questionnaires were used to collect the data from 60 respondents. The flood in municipality occurred almost every year as a result of the economy's and society's growth. Having been blocked by soil blockers, the ordinary watercourse was changed and flown into the municipality area affecting the community's lives and damaging community's properties. According to the research, the solution recommended to the municipality's local government included 4 stages: (1) before the disaster, (2) during the emergency, (3) the urgent restoration, and (4) long-term damage restoration.

Keywords: Floods, Municipality of Khuanlang

บทนำ

น้ำท่วมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เนื่องจากฝนตกในพื้นที่ลุ่มมีปริมาณมากและตกติดต่อกันเป็นเวลานาน จนเกิดน้ำไหลบ่าตามผิวดินลงสู่ร่องน้ำ ลำธาร และแม่น้ำ นั้น หากลำน้ำตอนใดไม่สามารถรับปริมาณน้ำได้ก็จะบ่าท่วมตลิ่งเข้าไปท่วมพื้นที่ต่าง ๆ หรือชุมชนที่ไม่มีการระบายน้ำที่สมบูรณ์ และการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น เมื่อเกิดฝนตกหนักเป็นเวลานาน ๆ ในแต่ละครั้ง มักประสบปัญหาทำให้เกิดน้ำท่วมขังบนพื้นที่ หรือ ที่เรียกว่า “อุทกภัย” ซึ่งทำความเสียหายให้แก่พื้นที่เพาะปลูกและทรัพย์สินต่าง ๆ (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน), 2558) ปัญหาน้ำท่วมในประเทศไทยไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้น แต่โดยแท้จริงแล้วเกิดขึ้นหลายครั้งหลายหนแต่ที่เลวร้ายที่สุดน่าจะเป็นน้ำท่วมกรุงเทพฯ พ.ศ.2485 โดยครั้งนั้น น้ำได้ท่วมตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และน้ำท่วม พ.ศ. 2538 มีฝนตกในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากพายุหลายลูกพัดผ่าน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเป็นต้นมา และมีสภาพฝนตกหนักในช่วงเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม เนื่องจากพายุ “โอลิส” ทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยามีระดับสูง โดยวัดที่สะพานสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2538 มีค่าระดับสูงถึง 2.27 เมตร (สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง) ซึ่งสูงสุดเป็นประวัติการณ์ (เท่าน้ำท่วมปี พ.ศ.2485) และอุทกภัยน้ำท่วมในประเทศไทย พ.ศ.2554 เป็นอุทกภัยรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูมรสุมในประเทศไทย พ.ศ.2554 ผลกระทบหนักที่สุดอยู่ที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา รวมไปถึงที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง มีผู้ได้รับผลกระทบ 2.9 ล้านครัวเรือน หรือกว่า 9.5 ล้านคนโดยประเมินความเสียหายอยู่ที่ 156,700 ล้านบาท ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม 2.31 แสนล้านบาท (ณัฐนันท์ พันเลิศพาณิชย์, 2558)

เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งการ

ปกครองเป็น 41 ชุมชน 3 เขตเลือกตั้ง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง และค่อย ๆ ลาดต่ำไปทางทิศเหนือสถานการณ์น้ำท่วมของเทศบาลเมืองควนลังเกิดขึ้นเกือบทุกปี ซึ่งสาเหตุเกิดจากพื้นที่ตำบลควนลังเป็นพื้นที่รับน้ำจากทางทิศใต้ตอนเหนือประเทศมาเลเซียกับพื้นที่อำเภอสะเดามากับแม่น้ำคลองอู่ตะเภา และมวลน้ำจากเทือกเขาบรรทัดอำเภอคลองหอยโข่งไหลผ่านลำคลองวาด คลองนนท์ คลองตำ คลองสอ คลองวา คลองไผ่ ไหลมารวมตัวกันในตำบลควนลังที่บ้านบางแพบลงสู่ทะเลสาบสงขลาจากการขยายตัวด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการถมดินปิดกั้นทางน้ำไหล ทำให้เส้นทางเดินน้ำเปลี่ยนไป ส่งผลให้ระดับน้ำสูงและกระแสน้ำไหลเชี่ยวกราดในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองและเสี่ยงต่อน้ำท่วมทุกปี ส่งผลกระทบให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (สำนักงานเทศบาลเมืองควนลัง, 2558) ประกอบกับเทศบาลเมืองควนลังเป็นประตูเมืองสู่เทศบาลนครหาดใหญ่ เมื่อความเจริญจากเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ขยายตัว ส่งผลให้พื้นที่เทศบาลเมืองควนลังเป็นพื้นที่หนึ่งที่รองรับการขยายตัวจากเขตเมือง มีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็วด้วย สภาพทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่เขตที่ 2 ของตำบลควนลัง ซึ่งติดกับเทศบาลนครหาดใหญ่เปลี่ยนสภาพเป็นแอ่งกระทะรองรับน้ำจากเทศบาลนครหาดใหญ่ ดังนั้น พื้นที่ตำบลควนลังจึงมีภาวะเสี่ยงต่อน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี และนับวันดูเหมือนจะทวีความรุนแรงและขยายวงกว้าง สร้างความเสียหายและสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำท่วมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษา สถานการณ์น้ำท่วม สาเหตุ และผลกระทบจากน้ำท่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำท่วมของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดด้านการศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำท่วม ซึ่งมี 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยที่เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ ฝนตกหนัก น้ำล้นตลิ่ง อิทธิพลน้ำทะเลหนุน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และปัจจัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า การสร้างสิ่งปลูกสร้างขวางทางน้ำ การสูบน้ำบาดาลและการทำลายคันป้องกันน้ำท่วม จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยภารกิจในการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำท่วม แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ภารกิจก่อนการเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังการเกิดภัย โดยกิจกรรมในแต่ละกลุ่มภารกิจจะต้องมีศักยภาพในการประสานความร่วมมือปฏิบัติงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง ซึ่งทุกกิจกรรมดังกล่าวจะปรากฏตามแผนป้องกันและบรรเทาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดแนวทาง

การวางรากฐานการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนในด้านการพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม ซึ่งได้ระบุดึงการปรับระบบบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีกลไกกำกับดูแลการบังคับใช้อย่างจริงจัง ดังนั้นประเทศไทยควรมีแผนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย (Disaster Management) เป็นยุทธศาสตร์สำคัญอันดับต้นของการพัฒนาประเทศต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน โดยวิเคราะห์และประมวลผลด้วยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปใจความสำคัญเป็นความเรียงในลักษณะการพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์น้ำท่วมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองควนลังในอดีตถึงปัจจุบันแม้ว่าจะเกิดขึ้นเกือบทุกปี แต่เป็นเพียงน้ำผ่านใช้ระยะเวลาไม่นานก็แห้ง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมมากนัก เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินน้อยมาก ประชาชนมีการเตรียมความพร้อมด้านเสบียงอาหารที่เพียงพอเมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูฝน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสังเกตว่าจะเกิดเหตุน้ำท่วมขึ้นหรือไม่ ไม่มีการประกาศแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าหรือมีการสื่อสารที่ทันสมัย ประชาชนที่อาศัยบริเวณริมน้ำจะสร้างบ้านยกใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก แต่เมื่อเวลาผ่านไปความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุเข้ามาแทนที่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมรับมือกับน้ำท่วมในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจนเป็นนโยบายระดับประเทศ ในทางกลับกันสถานการณ์น้ำท่วมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองควนลัง มิได้ลดความเสี่ยงน้ำท่วมลงแต่อย่างใด แต่กลับทวีความรุนแรงและขยายพื้นที่น้ำท่วมกว้างขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ การระบายน้ำออกจากพื้นที่ต้องใช้ระยะเวลานาน เมื่อเกิดอุทกภัยขึ้น ซึ่งแต่ละครั้งส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นทุกปี

ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำท่วมของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอกาบัง จังหวัดสงขลา ใช้การแก้ปัญหาอุทกภัยของหน่วยงานระดับท้องถิ่นใน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ก่อนเกิดภัยพิบัติ (Pre-disaster Period) มีผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

- 1) มีการประสานกับผู้นำชุมชนในพื้นที่เพื่อร่วมกันสำรวจพื้นที่เสี่ยงภัยและสถานที่ปลอดภัย (เช่น วัด โรงเรียน ศาลาประชาคม อาคารที่แข็งแรงที่ตั้งบนพื้นที่สูงพ้นระดับน้ำท่วมถึง)
- 2) มีการจัดทำข้อมูลสถานที่ปลอดภัยประจำชุมชนในพื้นที่ พร้อมรวบรวมรายละเอียดแผนที่สถานที่ปลอดภัย อีกทั้งมีการจัดเตรียมสถานที่หลบภัย เส้นทางอพยพ การสำรอง อาหารและน้ำดื่ม
- 3) ได้จัดให้มีการสำรวจพื้นที่ ๆ มีความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยโดยการให้ผู้นำ หรือตัวแทนชุมชน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่

- 4) มีการจัดเตรียมทรัพยากรกู้ภัยและอุปกรณ์ช่วยชีวิตเบื้องต้น ชุดปฐมพยาบาล บุคลากรชุดกู้ชีพกู้ภัยประจำตำบล (OTOS) ไว้ในเบื้องต้น รวมทั้งมีการการจัดเตรียมระบบสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน โดยเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีความรู้ความเข้าใจการใช้งานวิทยุสื่อสารเคลื่อนที่ เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารเมื่อมีสาธารณภัยเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ
- 5) มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยเตรียมความพร้อม เสี่ยงอาหาร น้ำดื่ม อุปกรณ์การช่วยเหลือและบรรเทาภัย เช่น เรือและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเผชิญอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้น
- 6) มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการทำกิจกรรมการเตรียมการเฝ้าระวัง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในระดับชุมชนและระดับท้องถิ่น
- 7) มีการจัดตั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เทศบาลเมืองควนลัง มีกลุ่มแกนนำชุมชน แต่งตั้งอาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (อปพร.) อย่างเป็นทางการในปัจจุบัน จำนวน 66 คน
- 8) มีการสำรวจข้อมูลและจัดทำบัญชีข้อมูลโครงการถนน สะพาน ท่อเหลี่ยม/ท่อกลม แห่ลงน้ำ คันกั้นน้ำ คลองระบายน้ำ การซ่อมบำรุงหรือปรับปรุงเพื่อเพิ่มการไหลของน้ำ ในการป้องกันน้ำท่วมขังในพื้นที่ มีการรวบรวมสถิติปริมาณน้ำฝน
- 9) มีการจัดทำแผนเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัย และจัดทำแผนเผชิญเหตุป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัย แผนเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัย และแผนอพยพกรณีเกิดอุทกภัยในพื้นที่ที่ประชาชนไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้
- 10) มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัย และศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการจัดทำคำสั่งจัดตั้งศูนย์ มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ หน่วยช่วยเหลือ หน่วยประสานการช่วยเหลือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 11) มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ มีระบบการบริหารจัดการสาธารณภัยระดับชุมชน หรือ Community Based Disaster Risk Management (CBDRM)
- 12) ดำเนินการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อม กับสถานการณ์ อุทกภัย รวมทั้งพิจารณาปรับปรุงแก้ไข แผนฯ และคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ตามแผนปฏิบัติการจัดทำแผนและอบรมเพื่อเตรียมความพร้อม การประเมินความเสี่ยงจากอุทกภัยที่เกิดขึ้น
- 13) มีการติดตามสถานการณ์ในพื้นที่เสี่ยงภัยและพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อวิเคราะห์สภาพความรุนแรงเป็น 3 ระดับ ได้แก่ รุนแรงมาก ปานกลาง เล็กน้อย รวมทั้งให้ความสำคัญพิเศษแก่พื้นที่เสี่ยงภัยที่กำหนดไว้ในแผนฯ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับข่าวสาร และสถานการณ์ในกรณีเกิดอุทกภัย อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องตลอดจนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภัย พื้นที่อพยพไปอยู่อาศัยชั่วคราวเมื่อเกิดภัย

2. ระยะเวลาที่เกิดภาวะฉุกเฉินจากการเกิดภัยพิบัติ (Emergency Period)

ขั้นตอนปฏิบัติขณะเกิดภัย เมื่อเกิดสถานการณ์อุทกภัย หรือน้ำท่วมฉับพลันในพื้นที่ เขตเทศบาลเมืองควนลัง ในฐานะหน่วยเผชิญเหตุ มีการดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนที่เป็นผล

(1) แจ้งเหตุ น้ำท่วมฉับพลันในพื้นที่ สมาชิกสภาท้องถิ่นกับผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนและ ประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานเหนือขึ้นไปอันได้แก่ อำเภอ จังหวัด โดยการดำเนินการภายใต้งาน ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานปลัด และศูนย์ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เทศบาลเมืองควนลัง สั่งการทีมชุดกู้ชีพกู้ภัยที่เป็นชุด เข้าตรวจสอบเหตุ รายละเอียดข้อมูลที่แจ้งไป สั่งการกำหนดพื้นที่ตั้งกอง อำนวยการส่วนหน้าที่เกิดเหตุคือสำนักงานเทศบาลเมืองควนลัง และพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน ในขณะนั้น เลือกพื้นที่ที่ทำการกักน้ำ และที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เป็นหน่วยสนับสนุน คอยประสานการแจ้งเหตุที่เกิดใน ระดับหมู่บ้านมายังที่ทำการส่วนหน้า

(2) การเข้าดำเนินการกู้ภัย กรณีเกิดเหตุอุทกภัย เมื่อมีการแจ้งเหตุมายังศูนย์ดังกล่าว ก็ ดำเนินการสอบถามข้อมูลรายละเอียดการเกิดของภัย หลังจากนั้นมีการดำเนินการ แจ้งส่วนราชการในพื้นที่ มีอำนาจตัดสินใจ พร้อมแจ้งบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับกำลังพล เครื่องมือ เครื่องใช้ประจำ ณ ศูนย์ อำนวยการเฉพาะกิจฯ เทศบาลเมืองควนลัง ผู้อำนวยการเฉพาะกิจ ในขณะนั้นคือ นายกเทศมนตรีเมือง ควนลัง ได้มอบหมายภารกิจส่วนต่าง ๆ ให้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เกิดเหตุ โดยจัดชุดปฏิบัติการระงับภัย และ อพยพ จัดชุดรักษาความสงบ ชุดพยาบาล ชุดส่งศพเคราะห์ผู้ประสบภัย และชุดอำนวยการและ ประสานงาน

(3) หลังจากผู้อำนวยการเฉพาะกิจประเมินสถานการณ์ของภัยที่เกิดขึ้นเป็น 4 ระดับ ซึ่งจาก การเกิดอุทกภัยในปี 2555 ที่ผ่านมา เทศบาลเมืองควนลัง สามารถช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ได้ระดับ หนึ่งและได้ประสานการช่วยเหลือไปยังศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อรับการช่วยเหลือในขณะนั้น

3. การฟื้นฟูในระยะเร่งด่วน (Early Recovery Period) จากการศึกษาพบว่าเทศบาลเมือง ควนลัง มีการจัดตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์ จัดให้มีการปฐมพยาบาลและการบรรเทาทุกข์ ที่หน่วยบรรเทาทุกข์ หรือสถานที่อพยพ และดูแลให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอสมควร ประเมินความเสียหาย และการให้ความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับความต้องการผู้ประสบภัย สำรวจสิ่ง สาธารณูปโภคที่ชำรุดเสียหาย พบว่า เทศบาลเมืองควนลัง มอบหมายให้ส่วนโยธาของเทศบาลเมืองควน ลัง ทำหน้าที่ในประเมินและวางแผนในบูรณะและซ่อมแซมและกำจัดสิ่งปฏิกูล การรื้อถอนทำลายซาก ปริกหักพัง โดยการขอรับการสนับสนุนความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ เครื่องจักรกลรถเก็บขยะ จากองค์การ บริหารส่วนจังหวัด และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง การซ่อมแซมบ้านเรือนราษฎร และระบบ สาธารณูปโภค เทศบาลเมืองควนลัง ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ และงบประมาณในบางส่วน และจัดทีม ช่างออกให้ความช่วยเหลือประชาชนตามคำร้องขอความช่วยเหลือ มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจ เพื่อสร้างความ เชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน มีการฟื้นฟูจิตใจ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ เทศบาลเมืองควนลัง เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข

4. การฟื้นฟูในระยะยาว (Long-term Recovery Period) ผลการศึกษาพบว่า มีการฟื้นฟูสภาพจิตใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน ฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย การจ้างงาน และการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับประชาชนผู้ประสบภัย ให้การสงเคราะห์แก่ครอบครัวของผู้ที่ประสบภัยอย่างต่อเนื่อง ให้ทุนการศึกษาแก่บุตรของผู้ประสบภัย

สรุปและอภิปรายผล

สถานการณ์น้ำท่วมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองควนลังเกิดขึ้นเกือบทุกปี ซึ่งสาเหตุเกิดจากพื้นที่ตำบลควนลังเป็นพื้นที่รับมวลน้ำจากทางทิศใต้ตอนเหนือประเทศมาเลเซียกับพื้นที่อำเภอสะเดามากับแม่น้ำคลองอู่ตะเภาและมวลน้ำจากเทือกเขาบรรทัดอำเภอคลองหอยโข่งไหลผ่านลำคลองวาด คลองนนท์ คลองต่ำ คลองสอ คลองวา คลองไผ่ ไหลมารวมตัวกันในตำบลควนลังที่บ้านบางแพลงสู่ทะเลสาบสงขลาจากการขยายตัวด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการถมดินปิดกั้นทางน้ำไหล ทำให้เส้นทางเดินน้ำเปลี่ยนไป ส่งผลให้ระดับน้ำสูงและกระแสน้ำไหลเชี่ยวกราดในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองและเสี่ยงต่อน้ำท่วมทุกปี ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาการขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนและระบบเตือนภัยบริเวณลุ่มน้ำน่านตอนบนเพื่อการ ป้องกันอุทกภัยและดินถล่มของ กอบเกียรติ ผ่องพุดิ (2552) ซึ่งเป็นแผนงานวิจัยต่อเนื่องจากแผนงานวิจัย “ระบบเตือนภัยและการมีส่วนร่วมของชุมชนเครือข่ายลุ่มน้ำน่านตอนบนเพื่อการป้องกันอุทกภัยและแผ่นดินถล่ม” มีการสร้างองค์ความรู้ในการคาดคะเนปริมาณน้ำฝนจากภาพถ่ายดาวเทียม การศึกษาพื้นที่เสี่ยงภัยจากดินถล่ม และเสนอมาตรการลดการเสี่ยงภัยและเตือนภัย การศึกษาพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมฉับพลันและสร้างเกณฑ์การเตือนภัยจากข้อมูลปริมาณน้ำฝน และเรียบเรียงองค์ความรู้ทั้งหมดถ่ายทอดสู่ชุมชน สร้างเครือข่ายและขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เสี่ยงภัย โดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการให้ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำน่านตอนบน มีความสามารถในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และเตือนอุทกภัยแบบน้ำท่วมฉับพลัน และดินถล่มได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ โดยการพึ่งตนเองและเป็นแบบอย่างให้กับพื้นที่เสี่ยงภัยอื่น ๆ

อีกทั้งการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Burton and Kates (1964) ได้ศึกษาภาวะอุทกภัย ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและอุตุนิยมวิทยา ต่อมาในปี 1968 ได้เสนอการศึกษาในการปรับตัวของประชาชนต่อภาวะอุทกภัยที่เกิดขึ้น โดยการปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะอุทกภัย โดยการลดความรุนแรงของภาวะอุทกภัย และแม้ว่าในการศึกษานี้ไม่สามารถระบุปัจจัยเกี่ยวกับการตอบสนองของมนุษย์ต่อภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากความสามารถในการตัดสินใจของมนุษย์ที่จะเลือกปัจจัยอื่นที่จำเป็นในการทนอยู่กับภัยธรรมชาตินั้นสรุปโดยรวมอุทกภัยเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดจากฝนตกหนักด้วยสาเหตุต่าง ๆ อาทิเกิดจากพายุหมุนเขตร้อน ฝนภูเขา ฝนร่องมรสุม ฝนจากคลื่นกระแสลมฝ่ายตะวันออกและตะวันตกตลอดจนสาเหตุอื่น ๆ ได้แก่ ภาวะน้ำ

ทะเลหนุน แผ่นดินทรุด การตื่นเงินของแหล่งน้ำ แต่เมื่อทราบถึงสาเหตุและเวลาในการเกิดอุทกภัยแล้ว ก็พอจะมีเวลาเตือนและบรรเทาอุทกภัยได้ เพื่อไม่ให้ภัยพิบัติขยายวงกว้างออกไปหรือให้มีระยะเวลาของภัยพิบัติสั้นที่สุด ก็ด้วยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของสมดุลทางธรรมชาติประการหนึ่ง และช่วยเสริมสร้างสิ่งดีที่ธรรมชาติให้มาให้ได้ขึ้นอีกประการหนึ่งปัญหาอุทกภัยก็มีโซ่ปัญหาร้ายแรงสำหรับมนุษย์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหาร เทศบาลเมืองควนลัง ควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารให้เข้ากับความเป็นของพื้นที่หรือสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากภายนอกท้องถิ่นหรือราชการบริหารส่วนอื่น ๆ
2. เทศบาลเมืองควนลัง ควรมีแนวทางและกลยุทธ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดอุทกภัย รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับระบบเตือนภัยที่ถูกต้องและรวดเร็ว
3. ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ และพนักงานเทศบาลเมืองควนลัง จะต้องมีการจัดระบบหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ล่วงหน้า ทำความเข้าใจกับภารกิจของตนเองและองค์กร และจะต้องปฏิบัติงานและดำเนินการอย่างเต็มกำลังความสามารถตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
4. เทศบาลเมืองควนลัง ควรกำหนดนโยบายและหน่วยปฏิบัติหลักในการจัดการสถานะฉุกเฉินของท้องถิ่น และวางแผนการทำงานแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เกิดเอกภาพและประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กอบเกียรติ ผ่องพุฒิ. (2552) *ศึกษาการขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนและระบบเตือนภัยลุ่มน้ำน่านตอนบนเพื่อการป้องกันอุทกภัยและดินถล่ม* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐนันท์ พันเลิศพาณิชย์. (4 กุมภาพันธ์ 2558). *ปัญหาน้ำท่วมกับคนไทย*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/468331>
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน). (4 กุมภาพันธ์ 2558). *การแก้ปัญหาน้ำท่วม*. สืบค้นจาก <http://www.haii.or.th/thailandwaterchallenge/2011-04-25-08-15-09.html>
- สำนักงานเทศบาลเมืองควนลัง. (4 กุมภาพันธ์ 2558). *ประวัติเทศบาลเมืองควนลัง*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/468331>
- Burton and kates. (1964). *การจัดการทรัพยากรการรับรู้อันตรายของธรรมชาติ*. สืบค้นจาก <http://rwkates.org/pdfs/a1964.03.pdf>